

הכנסת היועצת המשפטית לכנסת

(סימוכין : 010385-2023)
ירושלים, כ"ה בשבט התשפ"ג
16 בפברואר 2023

לכבוד
חבר הכנסת ניסים ואטורי
סגן יושב ראש הכנסת

נכבדי שלום רב,

הנדון: התבטאויות מדוכן הנואמים - ישיבת הכנסת מיום 6.2.2023

בהמשך לשיחתנו ולבקשתך, להלן התייחסותי לאירועים שהתרחשו בישיבת הכנסת מיום 6.2.2023 :

1. במהלך ישיבת הכנסת שהחלה ב-6.2.23 עלה חבר הכנסת עופר כסיף לשאת דברים ואמר, בין היתר, "אני אחזור בקריאה למרי אזרחי נגד ממשלת הדיקטטורה הפשיסטית העבריינית, שהופכת את המדינה הזאת לדיקטטורה על מלא.".
2. כמי ששימש יושב ראש הישיבה באותה עת, ביקשת מחבר הכנסת כסיף לחזור בו מדבריו על מרי אזרחי, כיוון שזה לא מקובל בכנסת. משלב זה החלו חילופי דברים ביניכם, בעיקר בשאלה האם ניתן לקרוא למרי אזרחי ולהשתמש במילה פשיסטים. אתה פנית לחבר הכנסת כסיף ואמרת "אתה לא תקרא למרי אזרחי מעל בימת הכנסת". לכך, הוא השיב לך: "אני אקרא למה שאני רוצה במסגרת החוק, והתקנון מאפשר. תשאל את מזכירת הכנסת". בהמשך לכך, ביקשת שחבר הכנסת כסיף יירד מדוכן הנואמים ולבסוף גם הורית על הוצאתו מהמליאה.
3. כידוע לך, בהתאם לחוק החסינות ותפקידם הציבורי, לחברי הכנסת חופש ביטוי רחב מזה שמוקנה לאזרח מן השורה, על מנת לאפשר להם למלא את תפקידם ולייצג את ציבור בוחריהם. לאורך השנים, ועדת האתיקה חזרה והדגישה, בהחלטותיה בענין התבטאויות, שלחברי הכנסת חופש ביטוי פוליטי ואידיאולוגי רחב ככל הניתן גם כאשר הדברים שהם אומרים חריפים ומקוממים.
4. עם זאת, ועדת האתיקה בהחלטותיה גם קבעה כי לא תהיה סובלנות להתבטאויות שיש בהן כדי ניבול פה, השמצה, הכפשה וביזוי של יחידים וציבורים, כשהן מביאות לזילות הדיון, לפגיעה אישית בחברי הכנסת ולפגיעה חמורה בכבודה של הכנסת. כך, למשל, ועדת האתיקה סברה שביטויים כדוגמת "רוצח", "מחבל", "נאצי" (או כל שימוש בביטויים פוגעניים הכוללים דימויים מעולם התוכן של השואה) אינם לגיטימיים, זאת להבדיל מהתבטאויות פוליטיות אף אם הן קיצוניות ומקוממות, שייחשבו בהיבט האתי להתבטאויות לגיטימיות.
5. לסגן יושב ראש הכנסת המנהל את הישיבה ישנן חובות וזכויות כשל יושב ראש הכנסת באותו מעמד ובשל כך מוקנה לו גם שיקול דעת לשמירה על כבוד הכנסת. את אופן הפעלת שיקול הדעת של יושב ראש הישיבה, ניתן לגזור גם מהחלטות ועדת האתיקה מהן למדים על היחס בין ביטויים שיכולים להיות מקובלים במליאה, לבין ביטויים שלא נחשבים כאלה. ביטויים שאינם מקובלים יכולים להקנות ליושב ראש הישיבה את שיקול הדעת להחליט אם מדובר בהפרה חמורה, ולפיכך

גם להורות על הוצאתו של חבר הכנסת אף ללא קריאה לסדר¹. באשר לביטויים אחרים שלפי שיקול דעתו של יושב ראש הישיבה חורגים מהמקובל, עליו לקרוא לסדר בעניינם טרם הוצאת חבר הכנסת. יצוין כי הורדת חבר הכנסת מהדוכן מהווה פגיעה בחופש הביטוי של חבר הכנסת, שכן נאום מדוכן המליאה מהווה מילוי בסיסי וגרעיני של תפקידו הפרלמנטרי. לפיכך, החלטה להפסיק את חבר הכנסת בעת נאומו צריכה להיעשות במשורה ורק כשהדבר דרוש לצורך הניהול התקין של הדיון במליאה.

6. כשיושב ראש הישיבה סבור שחבר כנסת קורא לפעולה שעלולה להיות למעשה קריאה למעשים לא חוקיים או אלימים - ראוי שטרם החלטתו אם לקרוא את חבר הכנסת לסדר, יפעל לברר עימו אם יש בדבריו של חבר הכנסת משום הפרת חוק. אם מהבהרת חבר הכנסת עולה שמדובר בקריאה להפר את החוק, ליושב ראש הישיבה שיקול הדעת אם לקרוא את חבר הכנסת הנואם לסדר. עם זאת, אם מהבהרת חבר הכנסת עולה שלא מדובר בקריאה להפר את החוק – נראה כי במצב זה אין מקום לקריאה לסדר או להוצאה מהמליאה.

7. מכל מקום, על יושב ראש הישיבה להפעיל את סמכותו לקרוא לסדר את חבר הכנסת שנואם (או כל חבר הכנסת שקורא קריאות ביניים) במתינות רבה ככל שניתן, ובהתאם לנסיבות העניין. ובכל מקרה, בענין ביטויים שאינם נכללים בהחלטות ועדת האתיקה ככאלה שמהווים הפרה חמורה, אין מקום להוצאת חבר הכנסת מהמליאה בהיעדר קריאתו לסדר קודם לכן.

8. כך גם לביטוי מרי אזרחי, ביטוי זה ככלל מתייחס לפעולות לא אלימות, אך גם לכאלה שאינן חוקיות כנגד השלטון, כשמבצעהן אינם כופרים בלגיטימיות השלטון. לפיכך בשימוש בביטוי זה, מוצע שטרם קריאה לסדר או הוצאה, יושב ראש הישיבה ינהג במתינות ויפעל לבירור משמעותה של קריאת חבר הכנסת, כאמור לעיל.

9. כמדי כנסת, ועם הקמתה של ועדת האתיקה, הוועדה בוודאי תמצא לנכון בתקופה הקרובה ליתן את דעתה ביחס לגבולות השיח המקובל בכנסת בזמנים אלה, ואני מכתבת בהעתק את יושב ראש הוועדה.

בכבוד רב,

שגית אפיק

העתק :

חבר הכנסת אמיר אוחנה, יושב ראש הכנסת
חבר הכנסת ינון אזולאי, יושב ראש ועדת האתיקה

¹ כך, לדוגמה, יושב ראש הכנסת ה-24 חבר הכנסת מיקי לוי ראה כהפרה חמורה חברי כנסת שכינו את עמיתיהם מתבלים והורה באופן קבוע ואחיד על הוצאתם לאלתר מהמליאה.